

GALA Vijfheerenlanden

Plan van aanpak 2024-2026

Regeling specifieke uitkering sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026.

Serge Heijnen, 23-08-2023

Inhoud

1. Waar staat de gemeente? (huidige situatie).....	2
2. Als door de gemeente voor een of meer onderdelen geen aanvraag is ingediend, geef dan hier aan wat de reden daarvoor is.....	15
3. Beschrijf voor de hoofdthema's Sport, bewegen en cultuur en Gezondheid en sociale basis: A. Doelen en resultaten; B. Uitvoering en samenwerking.....	15
3.1 Gezondheid en sociale basis	16
3.2 Sport en bewegen.....	21
3.3 Cultuur	27
4. Ondersteunende onderdelen: Versterking kennis- en adviesfunctie GGD en Coördinatiekosten / regionale aanpak preventie	29
4.1 Rol van de GGD	29
4.2 Coördinatiekosten regionale aanpak preventie	29
5. Hoe wordt de voortgang bewaakt?	30
5.1 Voortgangsbewaking- en monitoring	30
5.2 Samenwerking met maatschappelijke partners en bewonersparticipatie	31
6. Samenhang en synergie tussen uitvoering op de verschillende hoofdthema's en onderdelen.	34
7. Verbinding onderdelen Brede SPUK en doelen GALA en Sportakkoord II ...	36
Bijlagen bij Plan van Aanpak.....	36

1. Waar staat de gemeente? (huidige situatie)

Beschrijf op hoofdlijnen de huidige situatie ten aanzien van sport, bewegen en cultuur en gezondheid en sociale basis. Doe dit aan de hand van relevante data en kennis over deze domeinen, zoals wijkprofielen, de gezondheidsmonitor, het regiobeeld etc.

- *Beschrijf ingeval van een reeds bestaand lokaal preventieakkoord of lokaal sportakkoord, met welke partijen en op welke wijze hieraan uitvoering is gegeven.*
- *Geef een korte toelichting op de belangrijkste gezondheidsverschillen in de gemeente. Doe hetzelfde voor de verschillen in deelname aan sport, bewegen en cultuur.*
- *Wat zijn de belangrijkste opgaven op het gebied van sport, bewegen en cultuur?*
- *Wat zijn de belangrijkste opgaven op het gebied van gezondheid en sociale basis?*

Demografie en sociaal-economische kengetallen

Vijfheerenlanden is een gemeente met 60.943 inwoners op 30 juni 2023 waar de bevolking jaarlijks groeit, met 2,15% in 2022 (CBS, 2023). De komende jaren zullen zich ook kenmerken door groei, getuige ook het substantieel aantal nieuwe woningen dat naar verwachting wordt opgeleverd tussen nu en 2030.

De bevolking van Vijfheerenlanden kenmerkt zich door een relatief hoog percentage jongeren tot 20 jaar (23,6%) en ouderen boven de 65+ (21,2%), wat leidt tot een zogenaamde "groen-grijze, of demografische druk" – belangrijk voor het (verwachte) gebruik en aanbod van voorzieningen in het sociaal domein. De levensverwachting van de inwoners van Vijfheerenlanden is met 81,4 jaar vrijwel gelijk aan het landelijk gemiddelde van 81,5 jaar.

In 2023 heeft 19,4% van onze bewoners een migratieachtergrond, dat percentage ligt lager dan het landelijk gemiddelde van 27,1% maar stijgt wel (was 17% in 2020). Naast het bestaan van een Ambonese/Molukse gemeenschap in Leerdam-West hebben meer recente nieuwkomers in onze samenleving vooral een Oekraïense, Poolse, Turkse, Afghaanse of Syrische achtergrond. Kleinere aantallen betreft mensen met een Marokkaanse, Ethiopische of Eritrese achtergrond.

De arbeidsparticipatie in Vijfheerenlanden - gemeten naar het aandeel werkzame mensen als percentage van de gehele bevolking in de leeftijd 15-75 jaar - is met 70,9% relatief hoog. Vijfheerenlanden kent een grote bedrijvigheid in landbouw, industrie en handel/transport (45% van de bedrijven ten opzichte van 35% landelijk) en daarmee

samenhangend een relatief laag opgeleide bevolking (34% vmbo-t of mbo-1 ten opzichte van 24% landelijk). Het percentage leerlingen met een migratieachtergrond ligt met 19,6% ruim onder het landelijk gemiddelde van 28,5%. Het risico op onderwijsachterstand is gelijk aan het landelijk gemiddelde van 15%. Echter, dit is niet gelijk verdeeld in de gemeente. Zo is dit cijfer 20% voor Leerdam, 15% voor Vianen, en tussen de 6-13% in de kleinere dorpen binnen de gemeente. Het aantal jongeren zonder werk of onderwijs ligt met 632 per 10.000 inwoners duidelijk onder het landelijk gemiddelde van 959 per 10.000 landelijk. Ongeveer 1 op de 10 inwoners is laaggeletterd.

Het gemiddeld aantal gezinsleden per huishouden ligt met 2.4 hoger dan het landelijk gemiddelde van 2.1. Dit komt vooral door het de relatief hoge aantal gezinnen met kinderen (39,1%) en de lage percentages eenpersoonshuishoudens (29,1%) en eenoudergezinnen (7%). Voor de gezinssamenstelling zijn voorts vermeldingswaardig het lage percentage gescheiden inwoners (7,5%, ten opzichte van 9,3% landelijk) en het iets hoger dan landelijk percentage weduwen/weduwnaars van 6,4% ten opzichte van 6% landelijk. Opvallend de laatste jaren (2020-2023) is de relatief sterke stijging van het aantal eenpersoonshuishoudens (+8%). Ook is er een stijging van 9% in het aantal eenoudergezinnen.

Vanwege de 'grote' gezinssamenstelling ligt het gemiddeld gestandaardiseerd huishoudinkomen met 33.800 euro per jaar iets onder het landelijk gemiddeld van 34.300 euro. 4% van de kinderen wonen in uitkeringsgezinnen (6% landelijk). 74% van de bevolking woont in een koopwoning en de waarde van de koopwoning lag in 2020 met 256.000 euro iets onder het landelijk gemiddelde van 270.000 euro.

In het kort, In verhouding tot het landelijk gemiddelde heeft Vijfheerenlanden veel jongeren en ouderen, weinig bewoners met een migratieachtergrond, zijn er veel huishoudens met kinderen en relatief (nog) weinig eenoudergezinnen. De inwoners van Vijfheerenlanden zijn – ten opzichte van het Nederlands gemiddelde - relatief laag opgeleid, werken in productieve sectoren, bezitten vaak een koophuis en er is minder (kans op) extreme armoede. Gemiddelden geven een goed overzicht, maar zeggen niet alles. Wanneer gekeken wordt naar sociaal-economische status scoren Leerdam, Vianen en Ameide lager dan de overige gemeenschappen. Dat gegeven is belangrijk omdat bekend is dat inkomen en opleidingsniveau een causale relatie hebben met gezondheid.

Zelf-ervaren gezondheid

Een inschatting van de zelf-ervaren gezondheid van bewoners kan worden gemaakt aan de hand van data die wordt verzameld via het Inwonerspanel en via de Monitor Sociale Kracht (MSK) 2022, zie onderstaande tabellen 1 en 2. De lichamelijke gezondheid levert in verhouding de meeste problemen op: ongeveer een derde (32%) van de inwoners geeft aan hiermee wel eens problemen te ervaren, waarbij 4% te kampen heeft met veel problemen. Dit is meer vergeleken met de vorige meting: in 2020 had 25% wel eens problemen waarbij 4% veel problemen had met de lichamelijke gezondheid.

Vooraf chronische aandoeningen en/of ouderdomsgebreken zijn kenmerkend voor een verminderde algemene lichamelijke gezondheid. Ongeveer 1 op de 7 bewoners geeft ook aan te tobben met de geestelijke gezondheid, waarbij zowel dementie, psychische problematiek, alsook gevoelens van eenzaamheid en stress bij zowel jongeren en ouderen een rol spelen. Onder invloed van Corona is de zelf-ervaren gezondheid achteruitgegaan, met name de mentale gezondheid van de jeugd.

Indicatoren van zelf-ervaren gezondheid	Inwonerspanel 2020
% bewoners waarbij gezondheid het functioneren beperkt	26%
Rapportcijfer eigen gezondheid (1-10)	7.7

Tabel 1: Indicatoren van zelf-ervaren gezondheid in Vijfheerenlanden

% bewoners dat aangeeft geen/weinig beperkingen te kennen vanwege:	MSK 2022
Financiën / laag inkomen	89%
Geestelijke gezondheid	82%
Algemene lichamelijke gezondheid	68%
Bewegen / fysiek functioneren (lopen/zitten/staan)	85%

Tabel 2: Oorzaken van beperkingen in functioneren

Veel ouderen boven de 75 jaar ervaren moeite met vrijwel alle dagelijkse bezigheden, met name als het gaat om de lichamelijke gezondheid (31% heeft hier enkele of veel problemen mee). Dit geldt echter niet voor de psychische gezondheid en de sociale contacten. Met deze laatste categorieën hebben alleenstaanden (resp. 27% en 28%) vaker problemen. Ook lager opgeleiden geven vaker dan gemiddeld aan moeite te hebben met dagelijkse bezigheden.

Uiteindelijk hebben vier op de tien inwoners (44%) aangegeven op één of meer aspecten wel eens problemen te ervaren, wat iets meer is dan in 2020 en 2018 (resp. 38% en 41%), 9% heeft op één of meer aspecten zelfs veel problemen. Circa zes op de tien inwoners ervaren (bijna) nooit problemen (56%). Het gaat meer dan gemiddeld om ouderen (65-75 jaar: 51% en 75+: 75%), alleenstaanden (56%), eenoudergezinnen

(58%) en lager opgeleiden (58%) die vaker één of meer problemen in het dagelijks leven ervaren. Ook als wordt gekeken naar het aandeel inwoners dat veel problemen ervaart op één of meer aspecten komen deze groepen inwoners als het meest kwetsbaar naar voren. Met name 75 plussers (21%), alleenstaanden (16%) en lager opgeleiden (15%) ervaren veel problemen.

Gezonde Start

Over het algemeen is er voor nieuwgeborenen in Vijfheerenlanden sprake van een gezonde start en is de preventieve en curatieve zorg rondom zwangerschap en geboorte goed op orde vergeleken met het landelijk gemiddelde. Een aandachtspunt is het feit dat er in de gemeente 20% meer vrouwen roken tijdens de zwangerschap dan het landelijk gemiddeld (zie tabel 3).

Indicator gezonde start	Vijfheerenlanden	Referentie U = prov. Utrecht N = Nederland
Vroeggeboorte of laag-geboorte gewicht per 1000 geboren (Perined, 2021)	133	142 (U)
Perinatale sterfte per 1000 geboorten (Perined, 2021)	3,6	4,6 (N)
Tijdige start zwangerschapsbegeleiding per 100 (Perined, 2019)	77,3	72,6 (N)
% rokende tijdens zwangerschap (GGD, 2021)	3,6	3,1 (U)
% zwangerschapsbegeleiding gestart voor 10 weken in zwangerschap (Perined, 2021)	74,3	72,7 (N)

Tabel 3: Indicatoren gezonde start

Gezondheid en Leefstijl Jeugd

Gegevens over leefstijl gerelateerde gezondheidsdeterminanten worden vooral verzameld door de GGD, via de gezondheidsmonitoren jeugd en volwassenen. Tabel 4 geeft een vergelijking van data over (on)gezond gedrag, aangaande eet- en drinkgewoonten, bewegen, beeldschermgebruik en overgewicht (Body Mass Index 25+) van de jeugd in Vijfheerenlanden, ten opzichte van de gemiddelden in de provincie Utrecht. De voedings-, beweeg- en gewichtsindicatoren van de jeugd in Vijfheerenlanden duiden zonder meer op een relatief ongezonde (zittende) leefstijl en slechte voedingsgewoonten. Op latere leeftijd vergroot dit de kans op chronische aandoeningen en beperkt dit het functioneren, en draagt het bij aan hogere zorg- en welzijnskosten voor de gemeente en samenleving. Er is relatief hoog verzuim op school door ziekte, en in 2019 had ongeveer

1 op de 5 jongeren in Vijfheerenlanden een verhoogd risico op psychosociale problemen, en 2 op de 5 jongeren ervaarde (zeer) veel stress. Een onderzoek van de GGD (2021) naar de gevolgen van COVID-19 op leefstijl en psychische gezondheid laat zien dat cijfers t.a.v. overgewicht, voedingsgewoonten, bewegen, sporten en welbevinden ten gevolge van de Corona-crisis negatiever zijn in de jaren 2020-2021.

Gezondheidsdeterminanten Leefstijl Jeugd (GGD, 2019) en Jong-Volwassenen (GGD, 2021)	Vijfheerenlanden	Utrecht
% 10-11 jarigen dat dagelijks water drinkt	42%	46%
% 10-11 jarigen dat dagelijks fruit eet	40%	46%
% 10-11 jarigen dat min. 2 zoete dranken dagelijks drinkt	18%	14%
% 10-11 jarigen sport minimaal 1x per week	91%	93%
% 10-11 jarigen beeldschermgebruik 2 uur of meer per dag	40%	37%
% 10-11 jarigen met overgewicht	17%	13%
% 13-17 jarigen dat dagelijks water drinkt	72%	78%
% 13-17 jarigen dat dagelijks fruit eet	31%	36%
% 13-17 jarigen sport minimaal 1 x per week	68%	75%
% 13-17 jarigen beeldschermgebruik 3 uur of meer per dag	54%	49%
% 13-14 jarigen met overgewicht	19%	13%
% 13-14 jarigen met obesitas	5,7%	2,3%
% 13-14 jarigen met verhoogd risico op psychosociale problemen	19%	-
% 13-17 jarigen dat (zeer) veel stress ervaart	40%	44%
% 13-17 jarigen dat zich minimaal 3 dagen ziek heeft gemeld in de afgelopen 4 weken	16%	13%
% 16-25 jarigen met overgewicht	29%	26%
% 16-25 jarigen met obesitas	9%	7%

Tabel 4: Gezondheidsdeterminanten leefstijl jeugd (GGD, 2019) en jong-volwassenen (2021)

Gezondheid en Leefstijl van Volwassenen en Ouderen

Tabel 5 geeft informatie over de gezondheid en leefstijl van volwassenen (18-64 jaar) en ouderen (65+) in Vijfheerenlanden vergeleken met gemiddelden voor Nederland in 2022. Net als voor de jeugd geldt dat ook de scores voor leefstijl-gerelateerde indicatoren bewegen, roken en gezond gewicht bij volwassenen en ouderen niet goed zijn. Deze indicatoren hebben in de wetenschappelijke literatuur een significant verband met een toename van chronische aandoeningen zoals Diabetes type-II, long-, hart- en vaatziekten, sommige typen tumoren, beperkingen in maatschappelijk functioneren en hogere zorg- en welzijnskosten. De cijfers van de GGD over 2022 laten een gemend beeld zien (vergeleken met 2016) ten aanzien van de invloed van Covid-19 op de leefstijl

van volwassenen en ouderen in Vijfheerenlanden. Zoals verwacht zijn bewegen en sporten afgenomen, en zijn de cijfers voor overgewicht onverminderd hoog, vooral bij de groep 65+. Het overmatig gebruik van alcohol is significant afgenomen bij volwassenen in de periode 2016-2022. Uit landelijk onderzoek van de GGD is verder bekend dat de Corona-crisis heeft geleid tot versterking van bestaande gezondheidsverschillen, waarbij vooral laagopgeleide mensen extra gezondheidsrisico's oplopen.

Indicator (GGD en overige bronnen, 2022)	Vijfheerenlanden	Nederland
% volwassenen dat voldoet aan de beweegnorm	46%	52%
% volwassenen niet-sporters	56%	49%
% Diabetes Type-II	6%	5%
Indicator (GGD, 2022)	Vijfheerenlanden	Nederland
% bewoners 18-64 jaar met overgewicht	49%	45%
% bewoners 18-64 met obesitas	18%	13%
% bewoners 18-64 jaar met overmatig alcoholgebruik	10%	15%
% bewoners 18-64 dat rookt	22%	19%
% bewoners 65+ jaar met overgewicht	57%	54%
% bewoners 65+ met obesitas	19%	16%
% bewoners 65+ jaar met overmatig alcoholgebruik	16%	18%
% bewoners 65+ jaar dat rookt	9%	9%

Tabel 5: Gezondheid en Leefstijl indicatoren volwassenen en ouderen

Fysieke en Sociale Leefomgeving

De omgeving waarin mensen wonen, werken en leven is een van de factoren die hun gezondheid beïnvloedt. Deze omgeving is zowel fysiek als sociaal van aard. De fysieke en sociale leefomgeving staan niet los van elkaar: een gezond en toegankelijk ingerichte fysieke leefomgeving kan bijdragen aan een gezonde sociale leefomgeving en andersom. Volgens het Ministerie van VWS (2020) heeft de leefomgeving een positieve invloed op gezondheid en welbevinden als de fysieke inrichting en sociale structuren mensen verleiden om te bewegen en te spelen, gezonde keuzes te maken, te ontspannen of elkaar te ontmoeten.

In tabel 6 wordt een beeld gegeven van de gezondheid gerelateerde indicatoren met betrekking tot de **fysieke leefomgeving**. Het betreft hier zowel objectieve gegevens, bijvoorbeeld over concentraties van stoffen in de lucht, alsook subjectieve meningen van bewoners over aspecten van de fysieke leefomgeving en leefbaarheid. Er ontstaat een gemengd beeld ten aanzien van de fysieke leefomgeving en leefbaarheid. Hoewel de concentraties stikstofdioxide (NO₂) en fijnstof (PM₁₀) voldoen aan de Europese normen, voldoen ze niet aan de nieuwe normen van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) en liggen ze ook boven het Nederlands gemiddelde. Naast de positie in het land naast in de

nabijheid van drukke weg- en waterwegen hangt dit ook voor een deel samen met de soort bedrijvigheid in de gemeente (relatief veel landbouw, transport en logistiek). In de tabel zijn de cijfers voor 2019 gebruikt als belangrijkste indicator voor de concentraties in 2023. De recentere cijfers tijdens de Corona-crisis geven door verminderd verkeer en bedrijvigheid geen goed beeld.

Geluidshinder en hittestress steekt gemiddeld positief af, maar dit is niet over de gehele gemeente gelijk verdeeld. De metingen van het Planbureau voor de Leefomgeving laten zien dat hittestress duidelijk hoger is daar waar er sprake is van veel versterking: in de binnensteden van Vianen en Leerdam, in Vianen- De Hagen en in industrieterreinen. Zorg voor voldoende groen- en bomen in de woonbuurten is ook een aandachtspunt. Een sterk negatieve indicator betreft het passief roken, waarbij de indicator "Roken in nabijheid van kinderen" te hoog is. Het aantal valongevallen bij ouderen is ook wat hoger dan het landelijk gemiddelde, en ongeveer 2/3^{de} daarvan vindt plaats buitenshuis. Dit kan vele oorzaken hebben. De angst om te vallen is bij ouderen laag (slechts 7%) , wat duidt op het belang van bewustwording gezien de hoge cijfers van ouderen die vallen en de regelmatig ernstige consequenties van valincidenten. Ook de verkeersveiligheid blijft punt van zorg, hiermee samenhangend zijn ook de lage scores die bewoners zelf geven aan de fietsvriendelijkheid en verkeersveiligheid binnen de gemeente (MSK, 2022).

Indicator Fysieke Leefomgeving	Vijfheerenlanden	Referentie U = prov. Utrecht N = Nederland
Concentratie stikstof NO ₂ (RIVM, 2019)	19,7	14,0 (N)
Concentratie fijnstof PM ₁₀ (RIVM, 2019)	18,7	13,7 (N)
Aantal bomen per m ² (CBS, 2020)	4,1	4,8 (N)
% bedrijven in industrie, landbouw, transport (CBS, 2019)	45%	35% (N)
Geluidshinder aan gevel 60dB of hoger (RIVM, 2019)	11,5%	13,4% (N)
Gem. oppervlaktetemperatuur in Celcius (COBRA, 2019)	29,2	30,2 (N)
% bewoners dat vindt dat er voldoende groen in de buurt is (2022)	72%	81% (U)
% 10-11 jarigen dat is blootgesteld aan sigarettenrook (GGD, 2020)	62%	26% (U)
Verkeersongevallen per 1000 inwoners (BRON, 2019)	12,4	7,8 (N)
Verkeersdoden per 100.000 inwoners 2014-2019 (BRON, 2019)	23,3	16,1 (N)
Valongevallen 65+ per 10.000 inwoners (Veiligheid.nl, 2022)	177	170 (U)
% 65+ gevallen in het afgelopen jaar (GGD, 2022)	36,8%	36% (U)

Locatie laatste keer gevallen (GGD, 2022)	Buitenshuis 65% Binnenshuis 35%	Buitenshuis 68% (U) Binnenshuis 32% (U)
---	------------------------------------	--

Tabel 6: Indicatoren fysieke leefomgeving

Ook ten aanzien van de **sociale leefomgeving** laat de beschikbare data, afkomstig uit de monitors van de GGD (2019 en 2022), MSK 2022 en Inwonerspanel in 2020 een gemengd beeld zien (zie tabel 7). Positief is dat bewoners, jong en oud, zich over het algemeen veilig voelen op straat en in de buurt, en voldoende steun ontvangen indien nodig. Echter er zijn ook tekenen dat de sociale samenhang en betrokkenheid bij elkaar afnemen: gevoelens van eenzaamheid onder de jeugd en ouderen nemen toe, het aantal bewoners dat geen problemen heeft bij aangaan/onderhoud van contacten neemt af, en pesten, onveiligheid op school en discriminatie worden als probleem ervaren door jongeren in sommige wijken en scholen.

Indicator sociale omgeving	Vijfheerenlanden	Referentie U = prov. Utrecht N = Nederland
% bewoners dat zich veilig voelt in de wijk (Inwonerspanel, 2020)	94%	-
% bewoners dat zich eenzaam voelt (Inwonerspanel, 2020)	16%	12%
% 13-17 jarigen dat zich matig/ernstig eenzaam voelt (GGD, 2020)	15%	11% (U)
% bewoners dat voldoende steun heeft bij problemen (MSK, 2022)	82%	82%
% bewoners dat geen problemen heeft bij aangaan/onderhoud van contacten (MSK, 2022)	83%	86%
% 13-17 jarigen dat zich wel eens onveilig voelt in de eigen buurt (GGD, 2020)	5%	6% (U)
% 13-17 jarigen dat zich wel eens onveilig voelt buiten de eigen buurt (GGD, 2020)	14%	16% (U)
% 13-17 jarigen dat zich wel eens onveilig voelt op school, (GGD, 2020)	6%	5% (U)
% 13-17 jarigen dat zich gediscrimineerd heeft gevoeld (GGD, 2020)	18%	16% (U)
% 10-11 jarigen dat de afgelopen 3 maanden mee heeft gedaan aan pesten (GGD, 2020)	10%	8% (U)
Aantal verwijzingen HALT jongeren 12-19 jarigen per 10.000 (HALT, 2019)	91	132 (N)

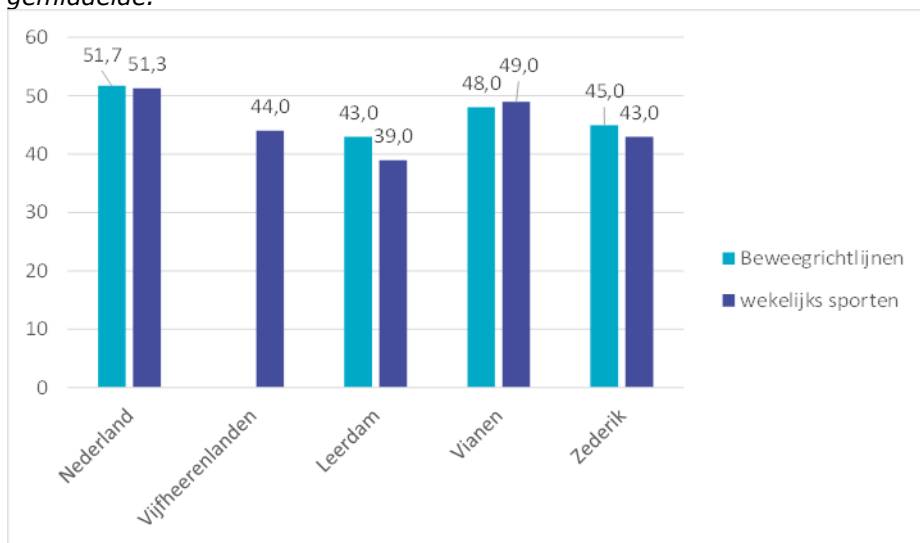
Tabel 7: Indicatoren sociale omgeving

Sporten en Bewegen

De sportparticipatiecijfers maken duidelijk dat de sport- en beweegdeelname in onze gemeente lager is dan het landelijk gemiddelde. Dat geldt zowel voor het voldoen aan de

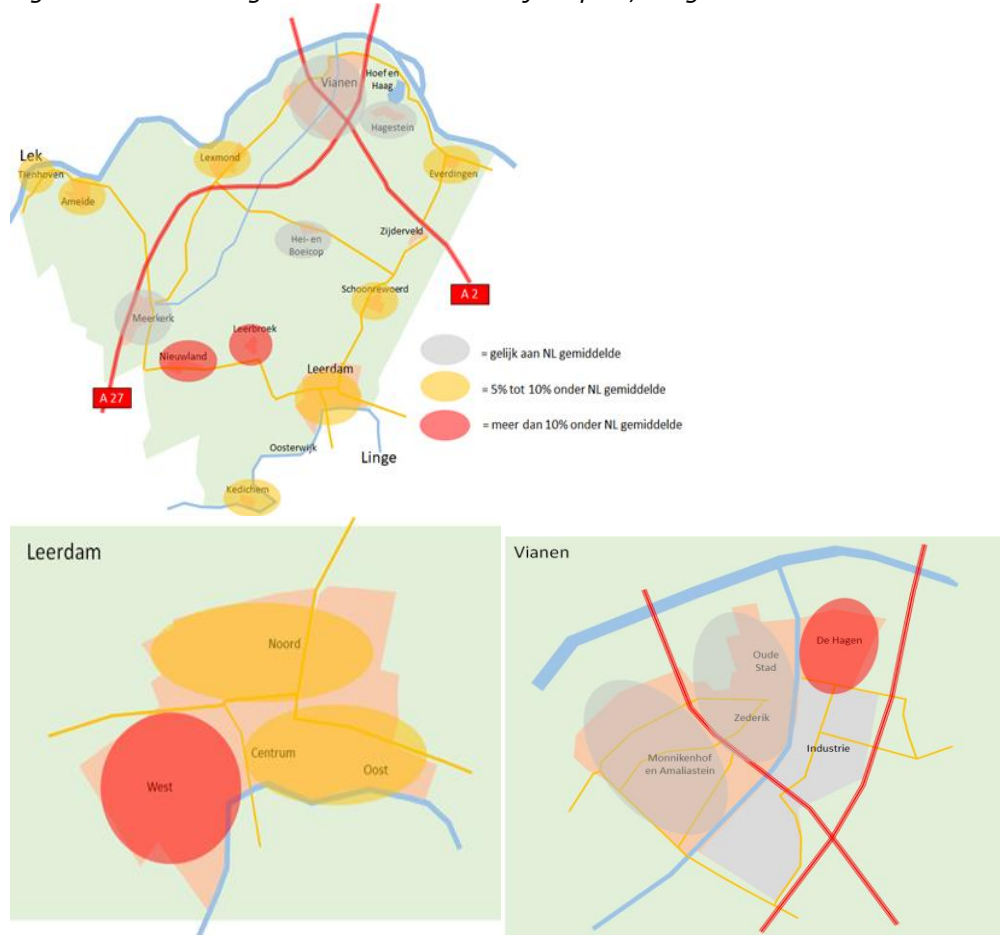
beweegrichtlijnen als voor het wekelijks sporten. Zo voldoet bijvoorbeeld 51,7% van de Nederlandse bevolking aan de beweegrichtlijnen: minimaal 150 minuten matig bewegen per week verspreid over meerdere dagdelen, en minstens 2x per spier- of botversterkende activiteiten, voor ouderen gecombineerd met balansoefeningen. In voormalig Leerdam ligt dat percentage op 43%, in voormalig Zederik op 45% en in voormalig Vianen op 48%. Ook het percentage inwoners dat wekelijks sport ligt lager dan landelijk gemiddeld. In de volgende figuur zijn de cijfers weergegeven.

Figuur 1: Sport- en beweegdeelname inwoners Vijfheerenlanden vergeleken met landelijke gemiddelde.



Uit figuur 1 blijkt duidelijk dat er verschillen zijn in de sport- en beweegdeelname tussen de drie voormalige gemeenten. Als verder wordt ingezoomd op de dorpen en de wijken van Leerdam en Vianen ontstaat een nog duidelijker beeld van de verschillen in de sport- en beweegdeelname. In figuren 2 is de sport- en beweegdeelname per dorp en wijk grafisch weergegeven. In de figuur is, door middel van kleuren, per wijk of dorp het percentage wekelijkse sporters weergegeven. De grijze gebieden scoren rond het Nederlandse gemiddelde, de oranje gebieden scoren 5% tot 10% lager en de rode gebieden hebben een score van meer dan 10% onder het Nederlandse gemiddelde.

Figuren 2: Percentage inwoners dat wekelijks sport, vergeleken met Nederlandse gemiddelde.



Uit de figuren 2 blijkt dat Vianen, Hagestein, Hei- en Boeicop en Meerkerk rond het Nederlandse gemiddelde schommelen. De overige gebieden scoren lager dan het Nederlandse gemiddelde met als uitschieters De Hagen (Vianen), Leerdam-West, Leerbroek en Nieuwland. Daarbij geldt dat de verklaringen voor de lagere sport- en beweegdeelname tussen die gebieden sterk verschillen, alsook de effecten op gezondheid en sociale samenhang. In Leerbroek en Nieuwland is de lagere sportdeelname te verklaren vanuit levensbeschouwing. Echter, de negatieve gevolgen van minder bewegen (slechtere ervaren gezondheid, meer overgewicht) zijn in die dorpen niet zichtbaar. Ook is er geen gebrek aan sociale samenhang (inwoners zijn doorgaans zeer actief). Dit geldt echter niet voor Leerdam-West en De Hagen, waar de 'ervaren' gezondheid fors lager ligt dan landelijk gemiddeld en het percentage inwoners met overgewicht fors hoger ligt.

Cultuurparticipatie

De deelname aan sociaal-culturele activiteiten is relatief hoog in Vijfheerenlanden, en kenmerkt zich in een van oorsprong sterk georganiseerd en stabiel verenigingsleven. De Monitor Sociale Kracht (MSK, 2022) laat zien dat 54% van de bewoners actief is in het verenigingsleven en 44% van de bewoners aan vrijwilligerswerk doet. Deze percentages zijn iets lager dan in 2018 en 2020 onder invloed van de Corona-crisis.

Op alle basisscholen in Vijfheerenlanden zijn cultuurcoaches actief (2.3 FTE in 2022) om cultuureducatie en -participatie te bevorderen bij de schoolgaande jeugd. De cultuurcoaches zijn in dienst van Bindkracht VHL, de welzijnsorganisatie in de gemeente Vijfheerenlanden.

Sociale en culturele opgaven in de SMA

De belangrijkste opgaven voor de gemeente Vijfheerenlanden zijn geformuleerd in de Sociaal Maatschappelijke Agenda (SMA, 2020) en betreffen: 1) Meedoen, 2) Vitaliteit, 3) Voor jezelf zorgen en 4) Een leven lang ontwikkelen. De visie is als volgt geformuleerd:

“De gemeente Vijfheerenlanden streeft naar vitaliteit in de samenleving. Inwoners moeten kunnen meedoen in de samenleving, ongeacht leeftijd, geslacht, religie of cultuur. Zij zijn aan het werk, doen vrijwilligerswerk, zorgen voor partner of kind, gaan naar school, naar een sportclub of een culturele activiteit, zijn lid van een (geloofs-)gemeenschap, etc. Iedereen doet volwaardig mee, op zijn of haar eigen wijze; en wordt daarvoor gewaardeerd. In eigen kracht of binnen het netwerk worden vraagstukken opgepakt. Zo heeft meedoen een positieve invloed op het persoonlijk welbevinden en de vitale samenleving.

Meedoen is niet voor iedereen even vanzelfsprekend of gemakkelijk. De mate waarin een inwoner ‘meedoet’ of zorgt voor een ander hangt af van de mate waarin de inwoner voor zichzelf kan zorgen. De gemeente Vijfheerenlanden vindt het belangrijk dat iedere inwoner kan voorzien in de directe levensbehoeften en mee kan doen aan onze samenleving. Iedere inwoner heeft recht op een kansrijke start en de mogelijkheid een leven lang te ontwikkelen.”

Opgaven Gezondheid en Sociale Basis

Op basis van de wettelijke en landelijke beleidskaders, de lokale SMA, de visie op gezondheid en strategische doelstellingen, en de beschreven sociaal-economische - en gezondheidssituatie van de inwoners van Vijfheerenlanden wordt in het “Lokaal Gezondheidsbeleid Vijfheerenlanden 2022-2027; Op weg naar Positieve Gezondheid in een Gezonde Leefomgeving” de volgende prioritering van de integrale gezondheidsopgave en sociale basis geformuleerd:

1. Verbetering van de leefstijl en weerbaarheid van de jeugd (gezond gewicht, bewegen, voeding/drinken, middelengebruik, mentale gezondheid en psychosociale weerbaarheid)
2. Bevordering van de maatschappelijke participatie en autonomie, en tegengaan van psychosociale problematiek bij kwetsbare groepen (eenzame ouderen, jongeren zonder werk of school, werklozen en mensen met een beperking en/of afstand tot de arbeidsmarkt, schooluitvallers, vluchtelingen en statushouders)
3. Bevorderen van een gezond gewicht bij volwassenen en ouderen
4. Bevorderen van een groene en veilige fysieke leefomgeving die sport, bewegen, ontmoetingen en ontspanning faciliteert, en hittestress vermindert
5. Zorgen voor rookvrije ruimte en rookvrij opgroeien

Opgave Sport en Bewegen

In het Sportbeleid “Heel Vijfheerenlanden Beweegt” (2022) hebben wij conclusies getrokken over de ‘sportieve staat’ van onze gemeente en de daarop volgende opgaven:

- De sport- en beweegdeelname in onze gemeente is gemeente-breed te laag en moet omhoog. Daarbij geldt dat de relatief lage sport- en beweegdeelname vooral zijn oorzaak vindt in een aantal gebieden, binnen enkele doelgroepen of naar type sport, te weten:
- In de wijken Leerdam-West en De Hagen (Vianen) is de sport- en beweegdeelname ronduit laag. In die wijken ligt de oorzaak in een combinatie van lage inkomens en migratieachtergrond en zijn de effecten van de lage sport- en beweegdeelname (gezondheid, overgewicht) duidelijk zichtbaar.
- In de dorpen Nieuwland en Leerbroek is de sportdeelname ook laag, maar deze kent een andere achtergrond (levensbeschouwing) en leidt niet tot negatieve gezondheidseffecten of onvoldoende sociale samenhang. In tegendeel. Op het

gebied van gezondheid en sociale samenhang zijn de cijfers in deze dorpen juist goed.

- Het ongeorganiseerd sporten blijft in Vijfheerenlanden achter.
- Onze gemeente beschikt over een krachtige en vitale structuur van sportverenigingen. Deze verenigingen oefenen grote aantrekkingskracht uit op de inwoners, zijn over het algemeen vitaal en hebben ambities om hun functie te versterken en te verbreden.
- Vanwege de groei van onze gemeente, de leefstijlen van de inwoners en de vitaliteit van de verenigingen verwachten wij in zijn totaliteit een groeiende vraag/behoefte naar sport en bewegen. Meer inwoners zullen zich gaan aansluiten bij verenigingen, bij commerciële aanbieders of ongeorganiseerd gaan sporten en bewegen. Daarbij geldt dat er waarschijnlijk verschillen zijn naar groei/krimp per type sport.
- De groeiende groep senioren heeft behoefte aan een toegespitst aanbod van minder intensieve vormen van sporten en bewegen, gekoppeld aan ontmoeting.
- De inzet op gebieden en doelgroepen waar de sport- en beweegdeelname nu nog achterblijft, zal leiden tot een vraag naar integrale activiteiten waarbij bewegen, onderwijs, ontmoeten, cultuur, welzijn en zorg in combinatie worden aangeboden.
- De stijgende populariteit van sport en bewegen in de buitenruimte leidt tot een groeiende vraag naar speelplekken (kinderen), urban sports (tieners en jong volwassenen), bootcamp en toegankelijke wandel-, hardloop- en fietsroutes.
- De sport- en beweegdeelname van onze inwoners moet verbeteren. Dat is wenselijk vanuit het oogpunt preventie/gezondheid, maar ook vanuit sociale samenhang en plezier.
- Wij zien kwalitatief goede, multifunctionele en duurzame accommodaties als essentiële voorwaarde voor gezonde sportaanbieders en het vergroten van de sportdeelname. Wij hebben geconstateerd dat de spreiding van de accommodaties in onze gemeente op orde is maar de kwaliteit loopt zeer uiteen. De komende jaren zal de gemeente dan ook investeren in sportaccommodaties die aan vervangen of renovatie toe zijn.

Opgave Cultuur

De opgave cultuur is vastgelegd in het document "Visie, Doelen en Resultaten Cultuureducatie en Cultuurparticipatie in Vijfheerenlanden (2020)" en is drieledig:

1. *Cultuureducatie*: We willen al onze kinderen en jeugd onderwijzen in alle culturele sectoren (muziekonderwijs, beeldende kunst, podiumkunsten, erfgoed en film en

media). En we zetten in op het verbinden van al onze nieuwe inwoners en betrekken alle verschillende groepen die elkaar van nature niet snel tegenkomen.

2. *Cultuurparticipatie*: We willen onze kinderen, jeugd en inwoners betrekken en deel laten nemen aan culturele activiteiten. Daarmee krijgen ze de gelegenheid elkaar te ontmoeten, samen nieuwe ervaringen op te doen en vanuit nieuwe perspectieven te kijken. Cultuurparticipatie zetten we in om de identiteit van de gemeente Vijfheerenlanden te vullen en te borgen in de samenleving.
3. *Verenigingen en aanbieders*: We willen zowel bij Cultuureducatie als bij Cultuurparticipatie zoveel mogelijk gebruik maken van onze eigen culturele verenigingen, aanbieders (van workshops) en kunstenaars. We zetten de kracht van onze eigen instellingen in om onze kinderen en jeugd te onderwijzen en proberen de kinderen en jeugd door te geleiden naar onze verenigingen in Vijfheerenlanden.

2. Als door de gemeente voor een of meer onderdelen geen aanvraag is ingediend, geef dan hier aan wat de reden daarvoor is.

Niet van toepassing, op alle onderdelen is een aanvraag ingediend

3. Beschrijf voor de hoofdthema's Sport, bewegen en cultuur en Gezondheid en sociale basis:

A. Wat wil de gemeente bereiken? (doelen en resultaten)

- *Licht kort toe welke doelen en resultaten worden nagestreefd. Besteed daarbij, voor zover relevant, aandacht aan de doelen en resultaten die in het Hoofdpijnen Sportakkoord II en in het Gezond en Actief Leven Akkoord en de bijbehorende addenda zijn opgenomen.*
- *Licht toe op welke wijze preventie en positieve gezondheid nagestreefd worden en op welke wijze gezondheidsverschillen verkleind zullen worden.*
- *Verwijs daarbij waar mogelijk naar bestaande lokale (regionale) akkoorden, nota's, beleids- of uitvoeringsplannen.*

B. Wat gaat de gemeente daarvoor doen? (uitvoering en samenwerking)

- *Op welke doelgroep(en) wordt (specifiek) ingezet? Waarom?*
- *Hoe zijn (worden) deze doelgroepen betrokken bij de planvorming?*

- Denk na over de schaalgrootte (wijk/kern, lokaal, regionaal). Zijn er wijken (kernen) aangewezen waar via deze regeling extra op wordt ingezet? Zo ja, welke wijken en waarom? Zo nee, waarom niet?
 - Welke activiteiten of interventies gaat de gemeente inzetten en waarom?
 - Hoe is globaal de fasering (wat vindt plaats in de jaren 2024, 2025 c.q. 2026)?
 - Beschrijf met welke partijen en op welke wijze wordt samengewerkt. Maak daarbij een onderscheid tussen lokale en regionale (c.q. provinciale) samenwerkingsverbanden.
 - Benoem, indien passend, de reeds aanwezige netwerkstructuren zoals omschreven in het IZA.
- Tip: Breng de verschillende coördinatoren voor het Sportakkoord II, GALA, IZA en lokale preventie akkoorden en andere programma's in verbinding met elkaar, bijvoorbeeld in een vast kernteam.*

3.1 Gezondheid en sociale basis

In de SMA (2020) wordt nadrukkelijk gewezen op het belang van preventie ("preventie staat voorop") om de weerbaarheid van de inwoners te vergroten. De opdracht ten aanzien van gezondheid is ook duidelijk geformuleerd: "Inwoners beschikken over voldoende veerkracht om tegenslagen op te vangen; inwoners bewegen meer en hebben een gezonde leefstijl, waardoor zij gezond blijven; inwoners ervaren een positieve gezondheid; door inzet van preventie en vroeg-signalering wordt zwaardere zorg voorkomen. Duidelijk is ook de rolverdeling, waarbij de verantwoordelijkheid voor de eigen gezondheid bij de inwoner ligt, en waar de gemeente een faciliterende functie heeft.

Het "Lokaal Gezondheidsbeleid Vijfheerenlanden 2022-2027: "Op weg naar positieve gezondheid in een gezonde leefomgeving" is gebaseerd op de Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024; Gezondheid breed op de agenda" (LNG) van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en het Nationaal Preventieakkoord.

De gemeente Vijfheerenlanden streeft ernaar dat haar inwoners mentaal en fysiek gezond opgroeien en een positieve gezondheid ervaren waardoor zij zo lang mogelijk volwaardig kunnen functioneren in de samenleving, en dat de kwaliteit en inrichting van de leefomgeving een gezonde leefstijl bevordert. We pakken de gezondheidsvraagstukken vanuit een breed perspectief en domein-overstijgend aan en bevorderen de participatie van inwoners en maatschappelijke partners bij het terugdringen van gezondheidsverschillen.

De doelen, resultaten, uitvoering en samenwerking zijn in het lokaal gezondheidsbeleid samengevat in de zogenaamde DIN (Doelen, Inspanningen, Netwerk) – Gezondheid welke als bijlage 1 is toegevoegd aan dit Plan van Aanpak. In het lokaal gezondheidsbeleid is ook een integraal beleidsinstrumentarium vastgesteld in lijn met de Landelijke Nota Gezondheidsbeleid (RIVM, 2020). Dit is ook als Bijlage 2 toegevoegd aan het Plan van Aanpak.

Gezondheid en Sociale Basis: Doelen en Resultaten

In het lokaal gezondheidsbeleid worden **6 strategische doelstellingen** geformuleerd die zeer nauw samenhangen met de doelstellingen van het GALA/IZA.

1. Fysieke en sociale omgeving

In Vijfheerenlanden is er een aantrekkelijke en groene leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en sport, ontmoetingen en sociaal-culturele activiteiten.

2. Gezondheidsverschillen

In Vijfheerenlanden is er in wijken met een lage Sociaal Economische Score (SES) score gelegenheid voor een gezonde leefstijl, en hebben kwetsbare inwoners voldoende gezondheidsvaardigheden en goede mogelijkheid voor participatie.

3. Druk op jeugd en jong-volwassenen

In Vijfheerenlanden is er een sociale omgeving en systeem die de fysieke en mentale gezondheid van jongeren beschermt, en hen verleidt tot een gezonde leefstijl.

4. Vitaal oud worden

In Vijfheerenlanden nemen ouderen deel aan het maatschappelijke leven en kunnen zij gezond en veilig bewegen in/om huis en in de eigen wijk.

5. Roken, alcohol- en middelengebruik en gezond gewicht

In Vijfheerenlanden kunnen kinderen rookvrij opgroeien, wordt het gebruik van alcohol en middelen ontmoedigd en wordt bewegen en gezonde voeding gestimuleerd zodat kinderen, (jong-) volwassenen en ouderen de mogelijkheid hebben een gezond gewicht te ontwikkelen en/of behouden.

6. Positieve gezondheid en preventie

In Vijfheerenlanden is er een langjarig proces dat positieve gezondheid en preventie bevordert als belangrijk onderdeel van de samenwerking tussen gemeente, inwoners en maatschappelijke partners, vooral in de sectoren zorg en welzijn.

Gezondheid en Sociale Basis: Uitvoering en Samenwerking

De belangrijkste interventierichtingen in relatie tot de genoemde doelgroepen en wijken/plaatsen zijn als volgt vastgesteld in het lokaal gezondheidsbeleid en in deze tekst geactualiseerd:

1. **Prioriteit aan de jeugd.** We starten met een langjarige programmatische en integrale aanpak met - maatschappelijke partners, met jongeren en de gehele gemeenschap - om de fysieke en geestelijke gezondheid, en de gezonde leefstijl te bevorderen. Hierin krijgen het programma JOGG (Gezonde Jeugd, Gezonde Toekomst), dat zich richt op alle jeugd en jongvolwassenen leeftijd 0-23 jaar, , en de Gezonde School Aanpak een belangrijke plaats. Sinds 2022 is Vijfheerenlanden aangesloten bij JOGG. Voorts is er in samenwerking met het Trimbos Instituut, de GGD en de 3 scholen binnen het voortgezet onderwijs in de gemeente gestart met Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO; het zogenaamde "IJslandse Model"). OKO richt zich op het implementeren van lokale interventies die bekende risicofactoren voor de mentale en fysieke gezondheid verminderen en beschermende factoren bij jongeren, ouderen, op scholen en gemeenschappen versterken. In het najaar van 2023 wordt de eerste gezondheidsmonitor Jeugd met OKO-module uitgevoerd door de GGD regio Utrecht. Op basis van de resultaten van deze monitor worden in 2024, samen met inwoners en samenwerkingspartners prioriteiten en doelen gesteld en een aanpak verder vormgegeven en uitgevoerd.
2. Voortzetting en versterking van de **wijkgerichte aanpak om gezondheidsverschillen te verkleinen en maatschappelijk participatie te vergroten** in Vianen-De Hagen, en voortbouwend hierop ook in Leerdam-West en -Noord. Sinds 2021 is er een wijkaanpak De Hagen gestart na een aantal geweldsincidenten, vooral gericht op het bevorderen van de sociale veiligheid in de wijk middels het "vreedzame wijk concept". In 2023 is de JOGG Regisseur gestart met de voorbereidende werkzaamheden voor een aanpak gezondheidsverschillen in Leerdam-West en -Noord. In 2023 en begin 2024 wordt met de samenwerkingspartners, met name ook de GGD en Pharos als betrokken

kennisinstellingen, een aanpak gezondheidsverschillen geformuleerd en ten uitvoering gebracht in de jaren 2024-2027 die erop is gericht om de achterliggende problematiek zoals bestaansonzekerheid, armoede en kansenongelijkheid, een ongezonde leefomgeving en zwakke gezondheidsvaardigheden in de wijk aan te pakken. Een integrale langdurige aanpak gericht op, en in samenwerking met, de wijken en mensen die kampen met gezondheidsachterstanden is nodig met oog voor gezondheidsvaardigheden en cultuursensitiviteit. Dit wordt, in navolging van het GALA, een aanpak dus die zich naast gezondheid vooral ook richt op verschillende factoren zoals de financiële situatie, de huisvesting, het sociaal netwerk, onderwijs, de gezinssituatie en de arbeidsmarkt. In deze aanpak zullen diverse initiatieven en samenwerkingsverbanden een plek krijgen en elkaar versterken (bijvoorbeeld samenwerking met bewoners, JOGG / buurtsportcoaches, Gezonde School Aanpak, Kansrijke Start, verlengde/verrijkte schooldag, opbouwwerk, welzijn/vrijwilligerswerk, AVRES/aanpak schulden, aanpak eenzaamheid, Leefstijlzorgloket). De verlengde/verrijkte schooldag is "onze aanpak" om aanbod als bewegen, cultuur eten/gezondheid, duurzaamheid, burgerschap aan te bieden aan kinderen (en ouderbetrokkenheid) in scholen met de grootste leerachterstanden in het basisonderwijs en speciaal basisonderwijs. Op dit moment is de verlengde/verrijkte schooldag ingevoerd in 4 scholen: De Tijl, El Boukhari, Mozaïek en de Sterrenkijker), alle 4 gelegen in de kwetsbare wijken Vianen-De Hagen en Leerdam-West en -Noord. SBO De Brug (speciaal onderwijs, gelegen in Vianen Centrum) gaat ook aan de slag met de verlengde/verrijkte schooldag.

3. **Versterkte inzet van GLI (gezonde leefstijl interventies), bewegen op recept, welzijn op recept/consult/indicatie** via de inzet van voldoende bewezen effectieve programma's gericht op bevorderen van de weerbaarheid en gezondheid van inwoners die te maken hebben met bijv. overgewicht, mobiliteitsbeperking door fysieke problematiek, en eenzaamheid en psychosociale problematiek. Aandacht behoeft hier vooral de verbinding tussen zorg en welzijn om "vraag" (indicatie/verwijzing) in relatie te brengen met een goed lokaal aanbod van interventietrajecten en – partners gericht op de verschillende doelgroepen. Dit gebeurt onder andere door de inzet van het Leefstijlzorgloket vanuit de Leefstijlcoalitie ZHZ. Ook van belang is een goede verbinding te leggen tussen collectieve preventie, (vroeg-)signalering, en hulp en ondersteuning. De GLI Volwassenen is als interventie beschikbaar in de gehele gemeente. De

gemeente draagt hieraan bij middels de inzet van de buurtsportcoach. In samenwerking met JOGG en andere samenwerkingspartners stellen we ons ten doel om in 2024 te starten met een GLI voor kinderen.

4. **Gezondheid en leefbaarheid krijgen een belangrijke plaats in de omgevingsvisie** en daaropvolgend meer aandacht voor leefbaarheid, groen en gezonde mobiliteit in omgevingsplannen en (nieuw)bouwprojecten, en rookvrije ruimte in speeltuinen, parken, sportgelegenheden etc. Medio 2023 wordt naar verwachting de Omgevingsvisie van Vijfheerenlanden door de raad aangenomen. De bevordering van positieve gezondheid en een gezonde leefomgeving hebben daarin een prominente plaats. Inmiddels is er een “Wergroep Omgevingsplan” opgericht met permanente participatie van team gezondheid – sociaal domein. Bevordering van de fysieke leefomgeving is tevens onderdeel van gezondheidsbevordering in de (toekomstige) wijkaanpak. Zo loopt er op dit moment een verkennend traject naar de herinrichting van het Grote Geusplein in Vianen-De Hagen zodat deze centrale plek in de wijk een positieve uitstraling heeft en bijdraagt aan mogelijkheid tot bewegen, sporten, ontmoeten en ontspannen in de openbare ruimte.
5. **Gezondheid en vitaliteit van ouderen** wordt op diverse manieren bevorderd, bijvoorbeeld via de inzet van buurtsportcoaches binnen de keten van gezondheid- en welzijnspartners gericht op het (langer) actief houden en in beweging blijven van kwetsbare ouderen. Het programma “Doortrappen” wordt ook de komende jaren uitgevoerd door een buurtsportcoach vanuit Team Sportservice en richt zich op veilig fietsen en tegengaan van valongelukken bij fietsende ouderen. Versterking van de ketenvorming op het gebied van valpreventie bij ouderen 65+ is inmiddels gestart in 2023 en wordt uitgebreid in de jaren 2024-2026. Eerste prioriteit op de korte termijn is het vergroten van de capaciteit bij fysiotherapeuten om valpreventie interventies uit te kunnen voeren. Ook is in maart 2023 het lokaal hitteplan – gezondheid aangenomen door het College. In het lokaal hitteplan worden activiteiten van de gemeente en maatschappelijke partners gericht op het tegengaan van hittestress gerelateerd aan het terugdringen van eenzaamheid bij ouderen in de zomermaanden, wanneer zij vaker eenzaam zijn vanwege vakanties van naasten. Het hitteplan heeft ook een protocol voor monitoring en bijsturing de komende jaren. Lokale ketenvorming gericht op het terugdringen van eenzaamheid bij ouderen wordt verder versterkt en opgepakt via het landelijke VWS-programma “Een tegen eenzaamheid”. Het

project “Verbeter de Toegang tot Mantelzorgregelingen” wordt uitgevoerd met als speerpunten in de jaren 2023-2026 de toegang tot respijtzorg, het opzetten van lokale/wijkgerichte samenwerkingsverbanden om jonge mantelzorgers vroegtijdig in beeld te hebben en te kunnen ondersteunen, en het gebruik van de mantelzorgwaardering als “trekker” voor de bevordering van toegang tot andere vormen van mantelzorgondersteuning.

6. Beweging “Positieve Gezondheid en Preventie” in gang zetten binnen een netwerk waarin inwoners, maatschappelijke partners en gemeente samen invulling geven aan het vergroten van de eigen regie en autonomie van bewoners over hun gezondheid middels bevorderen van preventie en weerbaarheid, geheel in lijn met de SMA. In 2023 is een samenwerking gestart met Visiom/Institute of Positive Health, waarbij er in de gehele gemeente training en implementatie ondersteuning wordt gegeven aan zorg- en welzijnsprofessionals. Het betreft hier een wijk/plaatsgerichte en multi-disciplinaire capaciteitsopbouw waarbij de nadruk ligt op samenwerken en samenleren in de wijk/plaats. Ook worden er inspiratiebijeenkomsten georganiseerd in de gemeente op het gebied van “positieve gezondheid in het werk” en “positieve gezondheid in de leefomgeving” om de kennis en het enthousiasme over deze benadering van gezondheid te versterken binnen het sociale en fysieke domein. Positieve gezondheid en preventie zijn ook leidende principes in de definiëring en versterking van de sociale basis en het verbeteren van de mentale gezondheid in de periode 2023-2027, op basis van een, te ontwikkelen, Aanpak Sociale Basis.

3.2 Sport en bewegen

De gemeente Vijfheerenlanden ziet sport, naast ontspanning en competitie, ook als middel om inwoners meer te laten bewegen en te laten meedoen in de maatschappij. Wij bevorderen een gezonde leefstijl, bestrijden inactiviteit en obesitas en bieden een gezonde en sociale dagbesteding. Wij willen daarom een sportieve gemeente zijn:

- Waar sport en bewegen verweven zijn in het leven van alledag en sport- en beweegaanbod om de hoek is.
- Met een diversiteit aan sport- en beweegmogelijkheden en aanbieders.
- Met toegankelijke en kwalitatief hoogwaardige en multifunctionele sportaccommodaties, (open) sportparken en buitensportvoorzieningen met aantrekkelijke routes door het groene buitengebied.

- Met een rijk verenigingsleven, gedragen door de inwoners van de gemeente Vijfheerenlanden die zich vrijwillig inzetten voor de vereniging en sport. Met ook overige sportaanbieders met actieve en betrokken sportondernemers.

Onze sportieve gemeente biedt kinderen en jongeren de mogelijkheid om zich te ontwikkelen en ouderen en mensen met een beperking de mogelijkheid om mee te doen. Voor jonge kinderen hebben we extra aandacht in het kader van hun motorische ontwikkeling en voor pubers en jongvolwassenen zijn er volop (urban) sport- en beweegmogelijkheden binnen onze gemeente. Voor gezinnen die leven in armoede nemen wij de belemmeringen weg, zodat zij kunnen meedoen aan sport en bewegen.

Sport en Bewegen: doelen en resultaten

De strategie van “Heel Vijfheerenlanden beweegt!” is primair gericht op het versterken van de sportinfrastructuur in onze gemeente en het plezier dat sport brengt in het leven voor zoveel mogelijk inwoners. Pas dan kunnen wij, met behulp van onze accommodaties, netwerk en het grote bereik van sportende inwoners effectief bijdragen aan de brede ontwikkeling van onze inwoners. Onze doelstellingen voor de komende jaren zijn concreet en meetbaar. Wij streven de volgende doelen na:

Doel 1: verhogen van de sport- en beweegparticipatie

Het percentage inwoners van onze gemeente dat voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) en het percentage wekelijkse sporters liggen op dit moment onder het Nederlandse gemiddelde. Het percentage inwoners dat voldoet aan de NNGB-norm ligt op 45,5%, ruim 6-procentpunt onder het landelijke gemiddelde. Het percentage wekelijkse sporters ligt aan het begin van de beleidsperiode ruim 7-procentpunt onder het Nederlandse gemiddelde.

Ons doel is dat beide percentages de komende 5 jaar in de buurt komen van het landelijke gemiddelde. Wij zetten in op een stijging van beide indicatoren met 1-procentpunt per jaar. Eind 2025 willen wij de volgende doelen hebben bereikt:

Voldoen aan de Nederlandse norm gezond bewegen: 49,5%

Wekelijks sporten: 47,0%

Wij weten dat dit veel inspanning en tijd kost om blijvende gedragsverandering te realiseren. Tegelijkertijd willen wij in deze beleidsperiode echt stappen vooruit zetten. We

denken met een beoogde stijging van minimaal 5% een goede balans te hebben gevonden tussen een doelstelling die ambitieus is, maar ook haalbaar lijkt op basis van de extra inzet die wij willen plegen.

Zoals aangegeven in hoofdstuk 2 blijft de sport- en beweegparticipatie vooral in Leerdam-West en De Hagen aanzienlijk achter bij de andere wijken, buurten en dorpen in onze gemeente. In deze twee wijken zijn de negatieve gevolgen van de beweegarmoede ook duidelijk zichtbaar. Daarom zetten wij extra in op verbetering in die wijken.

Doel 2: het percentage inwoners dat lid is van een sportvereniging blijft minimaal gelijk

Het sporten in verenigingsverband is erg populair in onze gemeente. Dit willen wij graag zo houden. De landelijke verwachting is namelijk dat het aantal lidmaatschappen gaat dalen. Juist voor kinderen en jongeren is het essentieel dat zij met plezier leren bewegen en sporten. Onze sportverenigingen spelen hierbij een belangrijke rol en wij zien dat die rol kan worden vergroot. Onze bijzondere aandacht gaat uit naar delen van onze gemeente waar het verenigingslidmaatschap van kinderen en jongeren relatief laag is. Daarom gaan wij verenigingen extra stimuleren en ondersteunen om verdere verbinding te maken met de buurt of wijk. Als het ons lukt om, tegen de landelijke trend in, het percentage inwoners dat lid is van een vereniging op peil te houden is dat een prestatie van formaat. Dat houdt ook direct in dat het aantal leden zal toenemen, omdat het aantal inwoners zal toenemen.

Ons doel is dat het percentage inwoners dat lid is van een sportvereniging op zijn minst op peil blijft. Wij zetten in op een lidmaatschapspercentage van 25,8%. Als wij deze doelstelling realiseren zal het absolute aantal leden toenemen en keren wij lokaal de landelijke trend.

Doel 3: verbetering van gezondheidsindicatoren

In delen van de gemeente (Leerdam-West en Vianen-De Hagen) is het percentage inwoners (waaronder kinderen) met overgewicht hoog. In die wijken is ook het percentage inwoners met één of meerdere chronische ziekten hoog. Wij streven ernaar om enkele percentages te verlagen en de verschillen ten opzichte van de andere wijken en dorpen te verkleinen.

Ons doel is om het aantal inwoners met (dreigende) gezondheidsklachten te verminderen gericht op: Inwoners met overgewicht, inwoners met Diabetes Type II, en aantal valongevallen.

Sporten en Bewegen: Uitvoering en Samenwerking

Ons sportbeleid "Heel Vijfheerenlanden beweegt!" wordt 'handen en voeten' gegeven door middel van een viertal pijlers. Deze pijlers hebben betrekking op de periode 2023-2026 en sluiten aan op de hiervoor genoemde uitgangspunten en doelstellingen. Wij onderscheiden vier, deels samenhangende, pijlers, te weten:

- Professionele verenigingsondersteuning.
- Sport- en beweegstimulering gericht op doelgroepen.
- Multifunctionele en duurzame accommodaties.
- Transparante subsidieregeling.

Aan elk van deze pijlers koppelen we subdoelstellingen die onze drie hoofddoelstellingen ondersteunen. In figuur 3 zijn onze ambities en de pijlers schematisch weergegeven. Daarna volgt per pijler een overzicht van onze belangrijkste accenten en inspanningen voor de komende jaren.



Figuur 3: Heel Vijfheerenlanden Beweegt, doelen, pijlers en concrete acties.

Samenwerking Lokaal Sportakkoord

In juni 2020 is de eindversie van het "Sportakkoord Vijfheerenlanden 2020-2022" opgeleverd. De gemeente Vijfheerenlanden heeft, als nieuwe fusiegemeente, het sportakkoord aangegrepen om het sportveld te leren kennen. Het sportakkoord proces heeft een grote diversiteit aan organisaties geholpen om gezamenlijk toe te werken naar een eenduidige blik op sporten en bewegen. In het proces richting formulering van het sportakkoord was er actieve deelname en bijdrage door zowel sport- en beweegaanbieders als basisscholen, kinderopvangorganisaties, welzijnsorganisaties en eerstelijns zorgprofessionals.

Binnen de gemeente Vijfheerenlanden is er aan de hand van vier leidende thema's gewerkt en dit heeft uiteindelijk geresulteerd in een gezamenlijk sportakkoord met 3 deelakkoorden op de volgende thema's:

1. Inclusief sporten en bewegen; door buurtsportcoaches, sportaanbieders/verenigingen, fysiotherapeuten, huisartsen, zorgorganisaties, team sportservice, welzijnsorganisaties en de gemeente.
2. Van jongs af aan vaardig in bewegen; door basisscholen, kinderopvangorganisaties, fysiotherapeuten en motorisch therapeuten, team sportservice, welzijnsorganisaties en de gemeente
3. Vitale sport-/beweegaanbieders & Positieve Sportcultuur; alle sportorganisaties, Sportraad Vianen, buurtsportcoaches, Lokaal Adviseur Sport, team sportservice, welzijnsorganisaties en de gemeente.

Met de ondertekening van het lokaal sportakkoord werd in 2020 bekrachtigd dat deelnemende organisaties zich gezamenlijk inzetten om de gestelde doelen te behalen. De gekozen organisatievorm kent een *kerngroep* - die de voortgang en uitvoering bewaakt, en bestaande uit de aanvoerders van de werkgroepen (veelal buurtsportcoaches/professionals), de gemeente en enkele vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties (sport/bewegen, onderwijs, welzijn/zorg) – en *werkgroepen* op ieder van de deelakkoorden, waar mensen/organisaties zich voor konden aanmelden. Helaas is er door de Corona-crisis in de gehele looptijd weinig voortgang geboekt in de uitvoering van het Sportakkoord 2020-2022.

Onder invloed van het GALA en het Nationaal Sportakkoord II heeft een herijking van het Sportakkoord Vijfheerenlanden plaatsgevonden in juni 2023 in samenwerking met Team Sportservice en de Sportraad en conform de vraagstelling/richtlijnen vanuit VSG.

De komende jaren wordt er samengewerkt aan 5 belangrijke thema's binnen de in 2020 gemaakte afspraken, te weten:

- 1. Inclusie en diversiteit**
- 2. Vaardig in bewegen**
- 3. Vitale sportaanbieders**
- 4. Sociaal veilige sport**
- 5. Ruimte voor sport en bewegen.**

Het document "Herijking Sportakkoord Vijfheerenlanden" is als bijlage 3 toegevoegd aan het GALA Plan van Aanpak.

3.3 Cultuur

In 2020 zijn de doelen voor **Cultuureducatie** en **Cultuurparticipatie** samen met het culturele werkveld opgesteld. In die doelen is ook verwerkt wie verantwoordelijk is voor de uitvoering en in welke samenwerking deze doelen bereikt moeten worden.

Cultuureducatie: doelen en resultaten, uitvoering en samenwerking

Doel 1: Alle basisscholen krijgen ondersteuning bij de ontwikkeling en uitvoering van cultuureducatie van onze cultuurcoaches.

De cultuurcoaches van Bindkracht VHL bieden op school ondersteuning bij het ontwikkelen van een visie op cultuuronderwijs en het formuleren van de vraag naar activiteiten die hierbij aansluiten. Ze ondersteunen bij het schrijven van een cultuureducatieplan en de uitvoering daarvan in de school. Ze coördineren samen met Kunst Centraal (provincie Utrecht) het Basisprogramma met Kunst, Erfgoed en Muziek voor de 33 basisscholen in de gemeente. Daarnaast ontwikkelen ze Aanbod op Maat met activiteiten vanuit leerlijnen en projecten voor PO en VO en ze verzorgen de planning en uitvoering daarvan.

Doel 2: Alle basisscholen krijgen bij de ontwikkeling en uitvoering van cultuureducatie ondersteuning van het provinciale instituut 'Kunst Centraal'

Basisscholen kunnen bij Kunst Centraal het basisprogramma Cultuureducatie (Kunstmenu) afnemen. De cultuurcoaches van Bindkracht VHL proberen er voor te zorgen dat alle scholen hieraan deelnemen.

Doel 3: Alle kinderen op basisscholen krijgen muziekles

De muzieklessen worden gegeven door de muziekverenigingen (en de muziekschool) in Vijfheerenlanden. De cultuurcoaches ondersteunen de muziekverenigingen in de gemeente bij de planning en uitvoering van de jaarlijkse muzieklessen in groepen 5/6.

Doel 4: Alle basisscholen krijgen via 'Cultuureducatie met Kwaliteit' ondersteuning bij deskundigheidsbevordering

Vanuit de landelijke regeling Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK) zorgen de cultuurcoaches van Bindkracht VHL voor deskundigheidsbevordering van zowel de

schoolteams als de individuele leerkrachten maar ook de cultuuraanbieders. Ook ontwikkelen de cultuurcoaches vanuit CmK diverse leerlijnen en projecten die kant en klaar door scholen kunnen worden afgenomen.

Cultuurparticipatie: doelen en resultaten, uitvoering en samenwerking

Doel 1: Alle kinderen krijgen mogelijkheden om buitenschools mee te kunnen doen aan culturele activiteiten

Voor de buitenschoolse opvang organiseren de cultuurcoaches van Bindkracht VHL cultuuraanbod op maat. De workshops cq. projecten worden aangeboden onder de titel 'Doe mee!'. Het cultuurteam werkt daarbij samen met kunst- en cultuuraanbieders uit de regio en het aanbod is zichtbaar op de website www.kunstcultuurvhl.nl. Informatie over activiteiten wordt gepost op de sociale-mediakanalen. Na school bieden de cultuurcoaches binnen alle kernen van Vijfheerenlanden structureel naschoolse kunst- en cultuurworkshops aan voor leerlingen uit het primair onderwijs. Voor leerlingen uit het voortgezet onderwijs verzorgen ze aanbod in Leerdam. Voor twee scholen voeren ze structureel activiteiten op de verlengde schooldag uit, in het kader van de Gelijke Kansen Alliantie (GKA).

Doel 2: We voegen, daar waar mogelijk, instellingen toe aan de culturele basisinfrastructuur (subsidies) van Vijfheerenlanden waarmee de cultuurparticipatie kan worden bevorderd

Het streven is om stichting LINK Locatietheater uit Vianen, stichting Toneelroute Vianen en stichting De Kunstplaats Vijfheerenlanden toe te voegen aan de culturele basisinfrastructuur.

Doel 3: We streven naar de uitbreiding van de financiële mogelijkheden van het Kunst & Cultuurfonds Vijfheerenlanden

Het Kunst & Cultuurfonds Vijfheerenlanden is het meest belangrijke instrument om cultuurparticipatie en cultuureducatie te stimuleren. We streven er naar om dit fonds te vergroten zodat meer culturele initiatieven kunnen worden gehonoreerd en gestimuleerd.

4. Ondersteunende onderdelen: Versterking kennis- en adviesfunctie GGD en Coördinatiekosten / regionale aanpak preventie

- *Licht toe op welke manier invulling wordt gegeven aan versterking van de kennis- en adviesfunctie van de GGD.*
- *Licht toe op welke manier invulling wordt gegeven aan coördinatie van de regionale aanpak preventie.*

4.1 Rol van de GGD

Er is een goede samenwerking tussen de GGD en de gemeente Vijfheerenlanden op het gebied van gezondheidsbescherming- en bevordering op de wettelijke onderdelen en een aantal bovenwettelijke/maatwerk onderdelen. In relatie tot de doelen van het GALA voorzien wij een rol voor de GGD bij de verdere ontwikkeling en/of uitvoering van de volgende onderdelen (zie ook samenwerkingspartners):

- Terugdringen gezondheidsachterstanden: integrale wijkaanpak
- Kansrijke start: Nu Niet Zwanger
- Mentale gezondheid: advies t.a.v. beleid en gezonde schoolaanpak
- Aanpak overgewicht kinderen: JGZ-breed en gezonde schoolaanpak
- Leefomgeving: lokaal hitteplan – gezondheid, rookvrije omgeving, beweegvriendelijke omgeving
- OKO: gezondheidsmonitor met specifieke OKO onderdelen, en beleidsadvisering via Gezonde School Adviseur

Daarnaast wordt de rol van de GGD als kennis- en beleidsadviseur gezondheid richting de gemeente versterkt door haar permanente participatie in de Kerngroep GALA waarin de gemeente de voortgang van het Lokaal Gezondheidsbeleid en GALA/IZA stimuleert en bewaakt met de naaste samenwerkingspartners. Een specifiek onderdeel van de kennis- en adviesinfrastructuur is de informatiefunctie van de GGD, vooral de gezondheidsmonitoren Jeugd en Volwassenen en daarnaast ook specifieke dataverzameling en analyse als onderdeel van de integrale wijkaanpak en OKO/Opgroeien in Vijfheerenlanden.

4.2 Coördinatiekosten regionale aanpak preventie

Een specifieke situatie van de gemeente Vijfheerenlanden t.a.v. IZA is dat zij als gemeente is opgedeeld in 2 verschillende landelijk bepaalde zorgregio's (Lekstroom en

Waardenlanden), waarin verschillende regionale zorgorganisaties opereren en er 2 verschillende zorgverzekeraars (Zilveren Kruis en VGZ) actief zijn. E.e.a. brengt extra coördinatie kosten met zich mee bovenop de coördinatie van de uitvoering van GALA en IZA. Dit is nu al zichtbaar.

Specifiek zal t.a.v. de 5 IZA/GALA ketenaanpakken regionaal afstemming worden gezocht met de verzekeraars over kosten van interventies die gedekt worden door de gemeente en kosten die gedekt worden via de verzekeraar. De GLI-Volwassenen is een goed voorbeeld van een regionaal samenwerkingsmodel dat ons voor ogen staat waarin duidelijk de rollen en kostenverdeling van de samenwerkingspartners zijn beschreven. Regionale samenwerking en coördinatie t.a.v. de 5 IZA/GALA ketenaanpakken vindt wat ons betreft plaats onder het motto: lokaal waar het kan en regionaal waar nodig. Regionale samenwerking is hierbij een middel, geen doel op zich.

De gemeente streeft voorts naar een gemeente-brede samenwerking tussen welzijn-zorg-gemeente bouwend op de ervaringen in Vianen, en zoekt daarbij actief de samenwerking op met Unicum Huisartsenzorg/Zilveren Kruis en Huisarts en Zorg (HenZ)/VGZ.

5. Hoe wordt de voortgang bewaakt?

Licht toe hoe de voortgang van de uitvoering van het plan van aanpak wordt bijgehouden en hoe de bijsturing wordt georganiseerd.

5.1 Voortgangsbewaking- en monitoring

De inhoudelijke en financiële voortgang, uitvoering en bijsturing van het Plan van Aanpak GALA, wordt binnen de gemeente georganiseerd in de jaarlijkse P&C cyclus. De interne integrale GALA-groep welke heeft gewerkt aan het Plan van Aanpak regisseert dit, in samenwerking met de afdeling financiën. Het streven is om 4x per jaar een vergadering van de interne GALA-groep te organiseren, waarvan 2 x samen met financiën.

Verankeren van voortgangsmonitoring van het lokaal gezondheidsbeleid en IZA/GALA, incl. versterken van draagvlak, kennisuitwisseling en advisering t.a.v. bijsturing met de maatschappelijke partners en bewoners vindt 2 x per jaar plaats in de "Kerngroep GALA". In de "Kerngroep GALA" participeren de GGD, Team Sportservice, JOGG, Bindkracht VHL, Unicum Huisartsenzorg/O&I, Huisarts en Zorg, en gro-up als vertegenwoordiging van de

maatschappelijke partners, en de Adviesraad Sociaal Domein en Jongeren voor Jongeren Vijfheerenlanden als vertegenwoordigers van inwoners. In- en uitstroom van partijen geschiedt naar behoefte en in goed overleg.

5.2 Samenwerking met maatschappelijke partners en inwonersparticipatie in Plan van Aanpak en uitvoering van GALA/IZA

Lokale samenwerking en bewonersparticipatie vindt plaats op 2 niveaus, te weten:

- 1) GALA/IZA breed
- 2) Binnen de 15 onderdelen specifiek, waaronder ook Sportakkoord

Samenwerking en inwonersparticipatie GALA/IZA breed

Samenwerking met maatschappelijke partners en participatie van bewoners in het Plan van Aanpak heeft aan de voorkant plaatsgevonden via inhoudelijke bespreking van het Plan van Aanpak in de "Kerngroep GALA". Daarnaast is er 17 mei 2023 een zogenaamd VHL Plein georganiseerd voor inwoners, maatschappelijke partners en commissie-/raadsleden rond het GALA en het Plan van Aanpak.

Samenwerking / ketenvorming en inwonersparticipatie bij de uitvoering van de 15 onderdelen van GALA, incl. de 5 ketens.

Bij de uitvoering van het GALA is het "Gemeentelijk Programma Wijk- en Dorpsgericht Werken" van toepassing, waarin ook de rol van maatschappelijke partners en inwoners staat beschreven.

In tabel 8 (zie hieronder) zijn de samenwerkingspartners en de betrokken afdelingen binnen de gemeente per onderdeel aangegeven. Het betreft hier een eerste inventarisatie, en wijzigingen zijn altijd mogelijk. Samenwerking kent een eigen dynamiek en tijdsfad. Zo is de samenwerking / ketenvorming voor de onderdelen Lokaal Sportakkoord en Brede Regeling Combinatiefuncties, Kansrijke Start, de GLI Volwassenen, OKO, Leefomgeving, Mantelzorg, Een tegen Eenzaamheid en Welzijn op Recept reeds bestaand en wordt deze voortgezet en/of verder vormgegeven op basis van een specifiek plan van aanpak of via samenwerkingsafspraken. De samenwerking en ketenvorming op het gebied van valpreventie is opgestart in mei 2023 in samenwerking

met 2 lokale fysiotherapeuten en een buurtsportcoach. De GLI Jeugd interventie en keten wordt naar verwachting begin 2024 geoperationaliseerd onder regie van JOGG waarmee de gemeente Vijfheerenlanden voldoet aan de voorwaarde van GALA/IZA. Binnen alle 5 GALA/IZA ketens wordt gewerkt met de “bewezen effectieve interventies” als vermeld op de website van het RIVM / loketgezondleven.nl en worden - op regionaal niveau - afspraken gemaakt met de preferente zorgverzekeraar t.a.v. financiering.

GALA Onderdeel	Samenwerkingspartners	Gemeenteafdelingen
Lokaal sportakkoord	Kernteam: Team Sportservice en 4 kernteamleden uit betrokken organisaties. Betrokken organisaties: sportaanbieders, onderwijs, jeugd- en jongerenwerk, welzijnsstichting	Vooral sport Daarnaast sociaal beleid, onderwijs en incidenteel veiligheid, vastgoed, etc.
Brede regeling combinatiefuncties	Team Sportservice (buurtsportcoaches) en Bindkracht VHL (cultuurcoaches) als uitvoerders Betrokken organisaties: sportaanbieders, culturele instellingen, onderwijs, jeugd- en jongerenwerk, welzijnsstichting, zorgaanbieders	Vooral sport en cultuur. Daarnaast sociaal beleid, onderwijs en incidenteel veiligheid, vastgoed, etc.
Gezondheidsachterstanden	GGD, Pharos, JOGG, Bindkracht VHL, Team Sportservice, huisartsengroepen, AVRES, gro-up, samenwerkingsverband onderwijs Kerken/moskeeën/predikantenoverleg Bewonersverenigingen / representatie vanuit de wijken Vianen De-Hagen, Leerdam West en Noord	Wijkambassadeurs, team sociaal beleid, sociaal team, WWRD, BBOR, veiligheid, sport
Kansrijke start	verloskundigenpraktijk, kraamzorg, GGD, Bindkracht, Veilig Thuis, Humanitas (Home-Start), Mama Cafe, GGZ Altrecht, huisartsen via O&I netwerk, Kinderopvang, scholen, Pharos, JOGG	Team sociaal domein en sociaal team
Mentale gezondheid	Bindkracht VHL, Team sportservice, JOGG, gro-up, samenwerkingsverband onderwijs, GGD, huisartsengroepen, psychologenpraktijk, GGZ Altrecht Jongeren voor jongeren Kerken/moskeeën/predikantenoverleg	Team sociaal beleid en sociaal team, sport
Aanpak overgewicht en obesitas	Kinderen: Consultatiebureau, schoolartsen, JOGG, JGZ, huisartsengroepen, betrokken beroepsgroepen Volwassenen: Huisartsengroepen, en Partners Regionaal Akkoord (HenZ/leefstijlcoalitie), incl. fysio, diëtisten, leefstijlcoaches	Team sociaal domein beleid, sport

Valpreventie	Kern: fysiotherapeuten, Team Sportservice, RIVAS, huisarts, wijkverpleegkundige, ouderenvereniging/representatie ouderen Betrokken organisaties: huisartsen/POH, fysiotherapeuten, apothekers, ergotherapeuten, Bindkracht VHL, welzijnswerkers	Team Sociaal Domein Beleid, WMO consulenten, sport
Leefomgeving	GGD, JOGG en Bindkracht worden vanuit GALA/gezondheid betrokken als adviseur bij verdere uitwerking omgevingsplannen en dorps/gebiedsvisies.	Deelnemers omgevingsvisie, omgevingsplannen, wijkambassadeurs, veiligheid, sport
OKO / alcoholproblematiek	Kernteam: Beleid sociaal domein, GGD, Trimbos, middelbare scholen (nog in optie/bespreking), beleidsteam veiligheid Betrokken organisaties: sport, cultuur, onderwijs, gro-up, zorgpartners, politie/handhaving, schoolmaatschappelijk werker Kerken/moskeeën/buurthuizen/wijkraden	Beleid sociaal domein, BBOR/recreatie, sport
Versterken sociale basis	Kernteam: Bindkracht VHL, gro-up, samenwerkingsverband onderwijs, GGD/JGZ, huisartsengroepen, AVRES. Betrokken organisaties: Handje Helpen, Team Sportservice, Consultatiebureau, scholen, JOGG, thuiszorgorganisaties, huisartsen, cultuur/bibliotheken, wijkverenigingen, sportverenigingen, adviesraad sociaal domein Kerken/moskeeën/predikantenoverleg Bewoners/inwoners	WWRD, BBOR, team sociaal beleid, sociaal team, sport.
Mantelzorg	Kernteam: Beleid sociaal domein, Mantelzorgpunt VHL (Bindkracht), Stichting MEE, (aandachtsvelder sociaal team), eventueel Handje Helpen. Betrokken organisaties Handjehelpen, Bindkracht overig, scholen, huisartsengroepen, fysiotherapeuten, adviesraad sociaal domein, mantelzorgmakelaars, Welzijnswerk, Jongerenwerk, psychologenpraktijken, respijtzorgorganisaties VHL, Fien Wonen, Lekstede wonen, Kleurrijk Wonen, Kamers met aandacht, Zorgorganisaties. Mantelzorgers zelf.	Team sociaal beleid, Sociaal team (oa aandachtsveld mantelzorg), WMO consulenten/ loket, WWRD (sport/ mantelzorgwonen), vergunningverlening
Een tegen eenzaamheid	Welzijnsorganisaties: Bindkracht, Vitaal dorp Everdingen Netwerk Wel Thuis Netwerk O&I	Team sociaal beleid, WWRD, sociaal team,

	Woningcorporaties Ontmoetingsplekken in de wijken Diaconaalplatform/Predikantenoverleg/Kerken/Moskeeën Vrijwilligerorganisaties oa Zonnebloem. Vrijwillige hulpdienst kerken Schuldhulpmaatje VHLvoorelkaar Handje Helpen Ondernemersverenigingen Thuiszorgorganisaties: Rivas, Zorgspectrum, Present, Huis ter Leede Bibliotheken Dementie netwerk NAH netwerk Mijn Leven 2.0 (platform mensen met een lichamelijke handicap) gro-up Team Sportservice	WMO consultants, cultuur, sport.
Welzijn op recept	Welzijnsorganisatie Bindkracht Huisartsengroepen	Team sociaal beleid

Tabel 8: Samenwerkingspartners bij GALA onderdelen

6. Beschrijf op welke wijze samenhang en synergie wordt nagestreefd tussen uitvoering op de verschillende hoofdthema's en onderdelen.

In Vijfheerenlanden staat de integrale aanpak van gezondheidsverschillen en multidisciplinair werken met de inwoner/client centraal in de bevordering van samenhang en synergie in de uitvoering op de verschillende hoofdthema's en onderdelen van GALA. De volgende accenten en uitdagingen brengen wij aan:

- We definiëren een gemeenschappelijk kader voor sociale basis en (bevorderen van) mentale gezondheid waarbij de uitgangspunten van positieve gezondheid (de 6 assen in het spinnenweb) centraal staan. Als gemeente trekken we daarbij samen op met onze maatschappelijke partners en burgers, en investeren we in de kennis, vaardigheden en samenwerking om de sociale basis en mentale gezondheid – vooral van de jeugd - te versterken.
- We concretiseren en implementeren de aanpak van gezondheidsverschillen via participatieve en multi-disciplinaire trajecten in de wijken Vianen-De Hagen en Leerdam-West en -Noord waarbij de burger centraal staat en actief betrokken wordt, en waar diverse partners, programma's en onderdelen samenkomen (zie

wijkaanpak) en elkaar versterken. Samenwerking wordt gezocht/verder versterkt met de GGD, Pharos, JOGG, OKO, scholen, buurtsportcoaches/sport, welzijn, en zorg in deze wijken, en programma's als: Kansrijke Start, Gezonde School Aanpak, verlengde/verrijkte schooldag met sport en cultuur, gezonde leefstijl, gezonde fysieke leefomgeving, welzijn/vrijwilligerswerk en mantelzorg, schuldenaanpak, aanpak eenzaamheid.

- We bevorderen gezondheid en bewegen op scholen. De verlengde/verrijkte schooldag is "onze aanpak" om aanbod als bewegen, cultuur eten/gezondheid, duurzaamheid, burgerschap aan te bieden aan kinderen, en ouderbetrokkenheid te creëren, op scholen waar de grootste leerachterstanden zijn.
- We borgen dat *doelgroepen* - bijvoorbeeld wijkbewoners in de aanpak gezondheidsverschillen en JOGG, ouders en scholieren in het voortgezet onderwijs in aanpak OKO en mentale gezondheid, bij aanpak eenzaamheid - en *ervaringsdeskundigen* zoals jongeren met mentale problemen, mantelzorgers, financieel kwetsbare inwoners, ouderen met verhoogd valrisico - een plek krijgen in verdere actieplanning en uitvoering binnen preventie / de 15 onderdelen.
- We bevorderen samenwerking tussen gemeente, sport, welzijn, cultuur en zorg door te investeren in het elkaar structureel te leren kennen en weten te vinden. Belangrijkste instrumenten daarbij zijn: streven naar een "O&I constructie" zoals gehanteerd door Zilveren Kruis, in heel Vijfheerenlanden; en goed gebruikmaken van de nieuw geïntroduceerde sociale kaart Vijfheerenlanden.
- We versterken de samenwerking welzijn – zorg dicht bij de inwoner/patiënt/client. Bijvoorbeeld structurele samenwerking met maatschappelijk werk in de huisartspraktijk bij de aanpak van eenzaamheid, mentale gezondheid, ongezonde leefstijl, en armoedeproblematiek; en samenwerking school-JGZ- schoolmaatschappelijk werk) bij de bevordering van gezonde leefstijl, mentale gezondheid en welzijn in het gezin en de leefsituatie bij kwetsbare jongeren, waaronder jonge mantelzorgers.
- We borgen structurele samenwerking tussen het sociale domein – fysieke domein op basis van de uitgangspunten omgevingsvisie (waaronder gezonde leefomgeving en positieve gezondheid) en conform lokaal gezondheidsbeleid en sportbeleid.

- We versterken de samenwerking sport, cultuur en sociale domein rondom doelgroepen, vooral via een goede verankering van buurtsportcoaches en cultuurcoaches in hun rol als “beweeg- of cultuurmakelaar”. We zetten concreet in op sport, welzijn en cultuur als middel voor gezondheidsbevordering bij kwetsbare groepen (e.g. chronische zieken, ouderen, volwassenen/kinderen met overgewicht, jeugd met mentale gezondheidsproblemen / eenzaamheid, nieuwe bewoners, mensen met lage inkomens, mensen met verhoogd valrisico)

7. Verbinding onderdelen Brede SPUK en doelen GALA en Sportakkoord II

Vul a.u.b. onderstaande tabel in. Geef door het plaatsen van een vinkje (✓) aan indien u met een onderdeel van de regeling een bijdrage levert aan specifieke doelen van het GALA of het Hoofdlijnen Sportakkoord II.

Zie aanvraagdocument “Format Plan van Aanpak 2024-2026”

Bijlagen bij Plan van Aanpak:

1. Doelen Inspanningen Netwerk (DIN) Gezondheid
2. Beleidsinstrumentarium Gezondheid
3. Herijking Sportakkoord Vijfheerenlanden